

Дневникъ

(стенографски)

на

XVII^{то} обикновено Народно събрание.

Трета редовна сесия.

9 заседание, вторникъ, 28 ноемврий 1916 година.

(Открито отъ прѣдседателя д-ръ Д. К. Вачовъ, въ 4 ч. слѣдъ пладне)

Прѣдседателътъ: (Звъни) Засѣданието се открива.

Г. секретарьтъ ще провѣри по списъка кои отъ г. г. на роднитѣ прѣдставители отсъствуватъ.

Секретарь д-ръ Ф. Симеоновъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Георги Абаджиевъ, Недѣлко Атанасовъ, Тефикъ х. Ахмедовъ, Атанасъ Бурвъ, Иванъ Гешовъ, д-ръ Лазаръ Дагоровъ, Александъръ Димитровъ, Станчо Доневъ, Константинъ Досевъ, Захарий Кръстевъ, Иванъ Колевъ, Станко Коларовъ, Тодоръ Лукановъ, Стефанъ Лилковъ, Григоръ Маджунковъ, Александъръ Механджийски, Василь Милевъ, Георги Милевъ, Стефанъ Манафовъ, Димитъръ Недѣлковъ, Тома Пенковъ, Венедиктъ Поповъ, Стефанъ Поповъ, Едхемъ Рухи бей, Георги Стоиловъ, д-ръ Паскаль Табурновъ, Хашимъ бей, Хино Христовъ, Крумъ Чапрашиковъ, д-ръ Владимиръ Черневъ и Атанасъ Черневъ)

Прѣдседателътъ: Отъ 245 народни прѣдставители отсъствуватъ 31; значи, има налице нужното число народни прѣдставители, за да се счита заседанието за законно.

Миналия пѣтъ ние опрѣдѣлихме следующето заседание да бѣде въ понеделникъ, съгласно правилника, безъ да вземемъ въ съображение, че по новия законъ за календара вчерашниятъ день е непризнатъ. По поводъ на това прѣдседателството намѣри за добръ съ обявяване да обяви заседанието за днесъ, като мисли, че народното прѣдставителство нѣма да има нищо противъ това. Има ли нѣкой противъ?

Гласове отъ мнозинството: Нѣма.

Прѣдседателътъ: Значи, Народното събрание е съгласно да засѣдава. Засѣданието се открива.

По случай новитѣ успѣхи на нашитѣ и съюзническитѣ войски срѣщу Ромъния, прѣдседателството счете за свой дългъ да отправи поздравителна телеграма до Негово Прѣвъзходителство фелдмаршалъ генералъ фонъ Макензенъ, на която телеграма днесъ се получи отговоръ съ следующето съдържание:

„Благодаря Ви сърдечно за много приятното за мене поздравление отъ страна на прѣдставителството на българския народъ — тъй жизнеспособенъ и съ богато бъдаще. Че можахъ да доведа къмъ побѣда храбритѣ синове на този богато надаренъ съ военни доблести народъ, това считамъ като особено благоволение на сѣдбата и на Божиата милость. Фонъ Макензенъ, генералъ фелдмаршалъ“ (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Имамъ да съобща на народното прѣдставителство, че сж постѣпили слѣднитѣ законопроекти:

Отъ Министерството на финанситѣ — законопроектъ за бюджета на държавата за 1917 г.

Отъ Министерството на народното просвѣщение — законопроектъ за измѣнение и допълнение на забѣлжката къмъ чл. 152 отъ закона за народното просвѣщение.

Отъ Министерството на правосѣдието — законопроектъ за измѣнение и отмѣнение нѣкои членове отъ закона за устройството на сѣдилищата.

Отъ Министерството на вжтрѣшнитѣ работи и народното здраве — законопроектъ за допълнение на чл. 88 отъ закона за градскитѣ и чл. 67 отъ закона за селскитѣ общини.

Отъ Министерството на войната — законопроектъ за допълнение на военно-наказателния законъ.

Отъ Министерството на търговията, земледѣлието, промишлеността и труда — Дирекция на държавната печатница — прѣдложение за приемане на държавна служба въ Държавната печатница австрийскиятъ подданикъ Антонъ П. Хампель още за една година.

Всички тѣзи законопроекти ще се раздадатъ на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се турятъ на дневенъ редъ. Постѣпили сж нѣколко заявления за искане на отпуски.

Народниятъ прѣдставитель Сотиръ Календеровъ съ телеграма отъ 25 ноемврий моли да му се разрѣши 5-дневенъ отпущъ отъ 22 того, понеже боледувалъ отъ инфлуенца. Които сж съгласни съ това негово искане, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Народниятъ прѣдставитель Василь Димчевъ, по важни домашни причини, иска да му се разрѣши двудневенъ отпущъ, съ телеграма отъ 24 того. Които сж съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Народниятъ прѣдставитель Александъръ Димитровъ, съ заявление отъ 28 того, иска да му се разрѣши 5-дневенъ отпущъ, по важни домашни причини. Които сж съгласни съ неговото искане, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Народниятъ прѣдставитель Георги Стоиловъ, съ заявление отъ 27 того, иска да му се разрѣши 10-дневенъ отпущъ, по важни домашни причини, начинаая отъ 27 того. Които сж съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Народниятъ прѣдставитель д-ръ Василь Нейчевъ съ заявление съобщава, че отъ 29 октомврий до 7 ноемврий той е билъ дълженъ, по причина на карантина въ къщи, да не излиза, понеже дѣтето му страдало отъ скарлатина,

и затова моли да му се счита, че е прѣкаралъ това врѣме въ отпускъ. Които сж съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Народниятъ прѣдставителъ Александъръ Христовъ иска, по домашни причини, да му се разрѣши едномесеченъ отпускъ, за 24 того. Които сж съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Народниятъ прѣдставителъ Тома Пенковъ съ заявление моли да му се разрѣши, по болестъ, 25-дневенъ отпускъ, начиная отъ 22 октомврий до 17 ноемврий. Прилага медицинско свидѣтелство, отъ което се вижда, че той дѣйствиелно е боленъ и има нужда отъ 20—25 дена да пазн леглото. Които сж съгласни съ искането му, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Народниятъ прѣдставителъ Тодоръ Лукановъ съ заявление моли да му се разрѣши, по важни домашни причини, 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 28 того. Които сж съгласни съ искането му, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Пристапяме къмъ дневния редъ. На първо мѣсто имаме трето четене на законопроекта за свърхсмѣтенъ кредитъ отъ 35.000 л., съгласно съ чл. 126 отъ конституцията, за доплащане разходите, станали по посрѣщането на германскитъ народни прѣдставители.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта изцѣло.

Секретарь д-ръ Ф. Симеоновъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за свърхсмѣтенъ кредитъ 35.000 л., съгласно съ чл. 126 отъ конституцията, за доплащане разходите, станали по посрѣщането на германскитъ народни прѣдставители

Чл. 1. Разрѣшава се на министра на външнитъ работи и на изповѣданията свърхсмѣтенъ кредитъ на сума 35.000 л., за доплащане разходите, станали по посрѣщането на германскитъ народни прѣдставители прѣзъ тази година.

Чл. 2. Разходите по тоя свърхсмѣтенъ кредитъ да се покриватъ отъ редовнитъ приходи по бюджета за 1916 г. и да се отнесатъ къмъ сжщия бюджетъ“.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване прочетения законопроектъ. Които приематъ прочетения законопроектъ на трето четене, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Пристапяме къмъ втория пунктъ отъ дневния редъ — общи дебати по бюджета.

Г. министърътъ на финанситъ има думата.

Министъръ Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Днесъ се явявамъ, като министъръ на финанситъ прѣдъ васъ, за четвърти пѣтъ съ искане кредити по бюджета. Първото ми искане бѣше за бюджета отъ 1914 г., второто — за 1915 г., третото — за 1916 г. и сега — за бюджета отъ 1917 г. Прѣзъ всичкитъ години, когато сме се обръщали къмъ васъ за кредити по тѣзи бюджети, врѣмената бѣха ненормални и тази ненормалностъ ни застава за пѣкои отъ годинитъ да искаме отъ васъ врѣмenni дванадесетини, а за нѣкои само изцѣло или отчасти редовни бюджети. И 1916 г., когато искаме кредити по редовния бюджетъ за 1917 г., е тѣй сжщо ненормална и бихме могли да минемъ пакъ съ врѣмenni дванадесетини, както правятъ и другитъ воюващи страни, но, прѣдъ видъ постоянното увеличение на разходите по държавнитъ бюджети у насъ, прѣдъ видъ въ особености увеличението на държавнитъ дългове, правителството бѣше длъжно да изпълни една своя първа обязанностъ — да помисли какво трѣбва да се направи, за да се покриватъ постоянно увеличаващитъ се разходи. За да можеше да се направятъ нѣкои реформи въ това отношение, които биха ни дали нови приходи, трѣбваше да се състави единъ редовенъ бюджетъ, да се констатира чрѣзъ него какви сж разходите за 1917 г. и, съобразно съ тѣзи разходи, да се обрнемъ къмъ народното прѣдставителство съ искане за нови ресурси.

Това е най-главното съображение, което накара Финансовото министерство да се яви сега своєврѣменно, съ редовенъ бюджетъ за 1917 г.

Вие знаете, г. г. народни прѣдставители, че въ мирно врѣме редовниятъ бюджетъ е, който е правилото за живота на държавата. Наредъ съ него, има и извънреденъ разходъ, който е винаги много по-малкъ, и може-би една

незначителна частъ отъ редовния бюджетъ, и то само въ такъвъ случай, ако има да се извршатъ особени държавни прѣдприятия. Понеже сега прѣживяваме най-големото прѣдприятие, което челоувѣчеството нѣкога е прѣдприемало, именно всесвѣтската война, то ние забѣлзваме съвършено противното явление, че редовниятъ бюджетъ на държавата по своя размѣръ отстъпва на извънредния бюджетъ, на извънреднитъ разходи, съ които трѣбва да се посрѣщатъ нуждитъ на войната. Вие сте забѣлзвали, че извънреднитъ разходи по войната сж толкова голѣми, щото вече парламентитъ привикнаха къмъ едно нѣщо — да даватъ, да гласуватъ, да позволяватъ да се изразходва всичко потребно за войната, безъ да гледатъ неговитъ размѣри.

При разискването на миналитъ бюджети азъ съмъ ималъ случай да говоря по бюджетитъ за 1912, 1913, 1914, 1915 и 1916 година, затова сега ще ми позволите върху всичко онова, което съмъ говорилъ по-рано, да не се лирамъ повторно, за да не отекчавамъ вашето внимание. Азъ ще направя изложение само по онѣзи въпроси и по онѣзи бюджетни пера, които интересуватъ най-вече народното прѣдставителство, за да може да бѣде упѣтено при разискванията по бюджета. Ако не му се дадатъ тѣзи указания, смѣтамъ, че то въ по-големия си съставъ надали би могло да изпълни своята задача, по простата причина, че не разполага съ цифритъ, които Финансовото министерство на всѣка една минута може да има. По тази частъ длъженъ съмъ да направя още отсега една забѣлжка, че и свѣдѣнията на Финансовото министерство, по лирска на персоналъ, не сж пълни и не сж съвършено точни, доколкото трѣбва да бѣдатъ при разискването на единъ редовенъ бюджетъ. Въ всѣки случай, непълнотата и неточността нѣма да бѣде много далечъ отъ истинското положение; затова цифритъ, които ще излагамъ тукъ, ако се сметатъ за неточни и непълни, нѣма въ нищо да врѣдятъ на разискването на бюджетопроектитъ.

Прѣди да гласуваме бюджета за 1917 г., ще бѣде назидателно, не въ подробности, а само въ голѣми линии, да си припомнимъ цифритъ на бюджетитъ, начиная отъ 1912 г., отъ балканската война до днесъ, за да можемъ да видимъ, въ сравнение съ миналото, какво ще бѣде положението и на 1917 г.

Констатираме всички постоянното увеличение на държавнитъ разходи, въпрѣки нашето желание и нашата воля да правимъ всичко противъ това увеличение: нуждитъ сж по-силни отъ нашата воля; а пѣкъ тѣ сж, които трѣбва да се удовлетворяватъ.

Въ бюджета отъ 1912 г. сж били разрѣшени кредити 197.207.177 л. При упражнението на този бюджетъ, по причина на балканската война, която се отвори на 5 октомврий не сж били похарчени всичкитъ кредити; изразходвани сж били само 165.160.847 л., т. е. не сж изразходвани 32.046.330 л., които съставляватъ 16½% отъ цѣлия бюджетъ. Въ 1913 г. бюджетътъ е порастналъ: вмѣсто 197 милиона, ние имаме 231.011.815 л. По сжщитъ причини, т. е. продължението на войната и неупражнението на нѣкои кредити, отъ редовния бюджетъ е било похарчено 146.188.871 л. Значи, останали сж неизразходвани 84.822.944 л. Това прави 36½% отъ бюджета, отъ разрѣшенитъ кредити. Въ 1914 г., вмѣсто 231 милиона, както бѣ въ 1913 г., ние имаме чече бюджетъ отъ 263.733.052; изразходвани сж 231.440.505 л., останали неизразходвани 32.292.547 л., което прави 12½%. Въ 1915 г. бюджетътъ, вмѣсто да бѣде такъвъ, какъвто е билъ въ 1914 г., т. е. 231 милиона, ние имаме редовниятъ, гласуваниятъ бюджетъ 275 милиона, но по-послѣ, съ допълнителнитъ кредити, които се гласуваха пакъ отъ васъ, бюджетътъ за 1915 г. е възлѣзълъ на 288.040.056 л. Изразходвани сж отъ този бюджетъ 233.445.719 л., останали неизразходвани 54.594.337 л., значи, 18%. Прѣзъ 1916 прекарваме ужъ съ дванадесетини, които по размѣра си би трѣбвало да се равняватъ на бюджета отъ 1915 г., т. е. да бѣдатъ 275 милиона, или же най-много 288 милиона, заедно съ допълнителнитъ. Ние ги виждаме, обаче, нараснали до 422.464.611 л. Отъ тѣхъ досега сж изразходвани 122.573.902 л., а другитъ, особено за новитъ земи, не сж разходвани. Виждате, съ каква бързина и въ какъвъ голѣмъ размѣръ, въпрѣки, казвамъ, нашето желание, крачи увеличението на бюджета: 197 милиона за 1912, 231 милиона за 1913, 263 милиона за 1914, 288 милиона за 1915, 422 милиона за 1916 и 451 милиона за 1917. Съ какво се обяснява въ особености увеличението за 1916 г.? Ясно ще го уловите изведнажъ. То се дължи само на нѣколко пера. Прѣди всичко, въ сумата 422 милиона влиза кредитътъ за новитъ земи; съ други думи, бюджетътъ за

новитъ земи, които е 83 милиона. Второто перо, което веднага же се хвърля въ очи, сж дневнитъ, които ние трѣбваше да дадемъ на чиновницитъ въ новитъ земи, за размѣра на които послѣ ще ви говоря; допълнителното възнаграждение, което трѣбваше да дадемъ на послѣдѣтъ на чиновницитъ, увеличение, както ще видите, разходитъ на Военното министерство и още нѣколко други министерства; като се хвърли само единъ бѣгълъ погледъ върху тия пера, веднага ще се види, отъ гдѣ иде цѣлото това увеличение. И всичко това ви е извѣстно, защото всичко е гласувано отъ васъ. Ако го припомямъ, то е само за да можемъ да си прѣдставимъ една по-ясна картина за миналото до тази минута. Дневнитъ пари, които се даваха на чиновницитъ прѣзъ 1914 и 1915 г., бѣха около 6.900.000 л. Допълнителнитъ кредити, които сж гласувани за всичкитъ министерства, възлизаха на 64.605.097 л. Тѣй щото, сж тѣзи дневни на чиновницитъ въ новитъ земи и сж допълнителнитъ кредити, сумитъ на бюджетитъ отъ 1914, 1915 и 1916 г. се възкачиха на онѣзи цифри, за които азъ сега току-що ви поменахъ.

Има похарчени и други допълнителни кредити, прѣзъ другитъ години, и тѣ като се прибавятъ къмъ онѣзи редовни бюджети или дванадесетини, възлизатъ вече на онѣзи цифри, които ви упоменахъ, а именно за 1914 г. въ размѣръ на 263.793.052 л., за 1915 г. — 288.070.056 л. и за 1916 г. — 338.599.611 л., безъ кредититъ за новитъ земи.

Има, г. г. народни прѣдставители, и друга причина, която тѣй сжщо е способствувала за значителното увеличение на разходитъ по бюджетитъ за тѣзи години, въ особеностъ за тѣзи отъ 1915 и 1916 г. Вие всички сте свидѣтели, до какъвъ размѣръ поскупѣнѣха прѣдметитъ, които фигуриратъ въ бюджета за 1916 г., въ параграфитъ за вещевени разноси. Една таблица ни показва доколко сж се увеличили изцѣло по всичкитъ министерства перата за вещевенитъ разходи. Ние видѣхме, че за личния съставъ за 1916 г. има всичко 125.498.868 л., а вещевени разходи — 222.959.329 л. Въ сравнение съ миналитъ бюджети, има единъ голѣмъ процентъ въ повишение и този процентъ на увеличение създава тая цифра, която ви упоменахъ сега.

Когато пристѣпимъ да разглеждаме бюджетъ по бюджетъ по разнитъ министерства, ще можемъ да установимъ всичкитъ цифри, които сж въздѣйствували, които сж влияли за добиване тѣзи крайно голѣми цифри. Освѣнъ вещевенитъ разноси, добавѣното възнаграждение, пжнитъ и дневнитъ пари на служащитъ прѣзъ 1916 г., които възлизатъ на 9.147.000 л. — нѣма нужда тукъ да ги изчислявамъ споредъ разнитъ министерства, за да стигна тази цифра — а тѣй сжщо и добавѣното възнаграждение на държавнитъ служители за второто полугодие отъ 1916 г., което достига 12.005.900 л.; освѣнъ тѣзи пера, веднага се хвърлятъ въ очитъ ни и нѣколко други пера, които сж увеличили крайната цифра на бюджета за 1916 г.

На първо мѣсто, както ще говоримъ по-послѣ, сж държавнитъ дългове. Въ бюджета за 1915 г. фигуриратъ 76.946.416 л., а въ бюджета за 1916 г. — 103.126.298 л. За 1917 г. — за тѣхъ ще говоримъ по-послѣ — сж вече 112.061.216 л. Тѣй щото, само отъ държавнитъ дългове имаме 36 милиона лева кръгло повече.

Министерството на народното просвѣщение, което винаги прави своитъ повишения споредъ законитъ, отъ 29.211.580 л. разрѣшени кредити по бюджета за 1915 г., за 1916 г. има 34.527.580 л. — веднага една сума отъ 4.805.322 л. въ повече. Въ бюджета на Военното министерство за 1915 г. фигурираше една сума, заедно съ допълнителнитъ кредити, отъ 65.585.960 л., а за 1916 г. — 85.115.960 л.; тая цифра е показана въ бюджета на Министерството на войната глобално, както за стара, тѣй сжщо и за нова България. Но отъ бѣлѣжкитъ, които имаме въ Военното министерство, ние знаемъ, че то поиска за новитъ земи 22.893.000 л. Тѣй щото, отъ цифрата 85.115.960 л., като извадимъ 22.893.000 л., разносикитъ прѣзъ 1916 г. за стара България сж били 62.222.960 л., а вече въ бюджета за 1917 г., както ще видимъ, то не може да мине съ по-малко отъ 105.247.494 л.

Прочее, виждате, че тѣзи нѣколко пера само отъ тритъ министерства повлияха неминуемо за увеличението на бюджета за 1916 г., които, както ви казахъ, ако бѣше слѣдвалъ точния размѣръ на дванадесетинитъ само отъ 1915 г., трѣбваше да бжде въ по-малко, а именно 275.000.000.

Причинитъ, които днесъ излагамъ прѣдъ васъ за увеличението на разходитъ по бюджета, сж се разисквали нееднократно между насъ. Днесъ народното прѣдстави-

телство съ още по-голѣмо старание и съ още по-дълбоко внимание ще анализира всички онѣзи разходи, които сж станали прѣзъ текущата 1916 г., а тѣй сжщо и онова, което ще искаме за 1917 г. Когато изслушамъ съ особено внимание всички оратори, ще си дамъ трудъ да отговоря на народното прѣдставителство, защото азъ ще искамъ отъ бюджета за 1917 г. да излѣзе едно общо дѣло на цѣлото Народно събрание, понеже той, както ще видите послѣ, ще бжде свързанъ съ нѣколко данѣчни реформи.

Съ тѣзи нѣколко общи бѣлѣжки по разходния бюджетъ за 1916 г. въ сравнение съ бюджетитъ за 1912, 1913, 1914 и 1915, припомямъ вкратцѣ миналото за 4 години. Нека видимъ сега, какво е постѣпило въ държавното съкровище отъ данѣци за 1916 г.

Първитъ източници, отъ които се е покривалъ бюджетъ за 1916 г., сж приходитъ, които сж прѣдвидени въ сжщия бюджетъ. Но азъ ви забѣлѣжихъ още въ самото начало, когато се спрѣхъ върху този бюджетъ, че, макаръ той да е билъ 422.464.611 л., досега по него сж похарчени само 122.573.902 л., защото бюджетътъ за Военното министерство не се упражнява. Срѣщу тия 122.573.902 л., които сж изразходвани, до 1 августъ, т. е. за 7 мѣсеца отъ годината, приходи бруто, по редовния бюджетъ за 1916 г., сж постѣпили 87.798.838 л. Нѣма нужда да се впишамъ тукъ въ прѣдположения, какво е постѣпило отъ 1 августъ досега и какво ще постѣпи до края на годината, защото всички тѣзи прѣдположения ги казахъ прѣзъ мѣсець юлий, когато разисквахме тритъ дванадесетини. Ще припомя само за полза на разискванията, че за сжщитъ 7 мѣсеца прѣзъ 1910 г. ние сме получили 74.719.752 л. кръгло, за 1911 г. — 82.658.588 л., за 1912 г. — 94.003.354 л., за 1913 г. — само 58.439.457 л., за 1914 г. — 116.787.698 л. и за 1915 г., т. е. за седемъ мѣсеца отъ миналата година ние сме получили 108.442.686 л., или за седемъ мѣсеца прѣзъ 1915 г. ние сме получили приходъ въ повече 20.443.848 л., отколкото за сжщото врѣме прѣзъ 1916 г. Дали до края на годината постѣпленията по редовния приходъ отъ бюджета за 1916 г. ще могатъ да попълнятъ сумата, която е потребна за направенитъ разходи, това ще мога да ви кажа по-послѣ, защото, при всичкитъ ми старания, азъ не можахъ да се добера до нѣкои по-положителни цифри. Може-би г. г. народнитъ прѣдставители ще ми кажатъ: „Нали сега, слѣдъ второто полугодие, ние гласувахме извънредни допълнителни кредити за допълнителенъ персоналъ“? Вѣрно е, че допълнителенъ кредитъ за извънреденъ персоналъ се гласува, но вие знаете, колко е мжчно новиятъ персоналъ да брави съ тѣзи цифри. Ние можахме съ съжаление да констатираме, че отъ кредититъ, които ни се дадохъ, не можахме да използваме много нѣщо, за да можемъ поне да се явимъ прѣдъ народното прѣдставителство съ точни данни за още нѣколко мѣсеца. Въ всѣки случай, въ Министерството на финанситъ се работи усилено по този въпросъ и народното прѣдставителство до края на годината ще има възможностъ да получи тѣзи допълнителни свѣдѣния.

Въ това сжщото врѣме, когато приходитъ на държавата не постѣпватъ напълно тѣй, както сж прѣдвидени въ бюджета, ние забѣлѣзваме едно друго явление, на което азъ, въ миналата извънредна сесия, обърнахъ вниманието на народното прѣдставителство, то е за нарастването на народнитъ икономии; тогава много отъ г. г. народнитъ прѣдставители намѣриха за добръ даже да ме разкритикуватъ, защото отъ това явление азъ направихъ едно заключение, благоприятно за платежнитъ способности на нашитъ данѣкоплатци. Осѣ въ юлий мѣсець ви четохъ данни за внесени въ спестовнитъ каси суми Тѣзи цифри ни показаха тогава, че въ 1915 г. имаше извънредно увеличение на тѣзи вносове, въ сравнение съ миналитъ години. Тогава мнозина отъ народнитъ прѣдставители, отъ разнитъ групи, казаха: „Защо вие правите такова благоприятно заключение отъ тѣзи вносове; тѣ, може-би, прѣдставляватъ стойността на онзи пропадналъ и изгубенъ стопанственъ инвентаръ, който ще трѣбва да се възстанови, и вносовѣтъ, които се упоменаватъ въ таблицитъ, може-би, да не стигнатъ за попълването на този инвентаръ“. Тѣзи възражения на г. г. народнитъ прѣдставители тогава ме накараха да направя една справка, какви сж въобще направенитъ икономии на народа въ това сжщото врѣме, когато той не си е заплатилъ данѣцитъ, не само въ спестовнитъ каси, но и въ всички други държавни кредитни учрѣждения. И отъ свѣдѣнията, които имамъ, вие ще видите, г. г. народни прѣдставители, че моето заключение прѣзъ мѣсець юлий т. г. е било свършено право. Сега ще ви дамъ нѣкои свѣ-

дѣния за влоговетѣ на българскитѣ граждани не само въ спестовнитѣ каси, но и въ Българската народна банка, въ Земледѣлската банка, а тъй също и въ Кооперативната банка.

И. Януловъ: И въ чуждитѣ банки.

Министъръ Д. Тончевъ: За голѣмо съжаление, ние не сме могли да съберемъ свѣдѣния за влогове въ чуждитѣ банки. Въ Българската народна банка, като влогове въобще, въ 1914 г. е имало 92.730.000 л., въ 1915 г. — 100.352.000 л., въ 1916 г. — това е до 31 октомврий — 113.646.000 л. Виждате, че влоговетѣ въ Българската народна банка за всичкитѣ тѣзи години все се увеличаватъ. Въ Земледѣлската банка въ 1914 г. е имало влогове, възлизащи на 77.202.000 л., въ 1915 г. — 101.891.000 л., въ 1916 г. — която още не е изтекла — 113.910.000 л. Както виждате, довѣрието на вложителитѣ къмъ Българската народна и Земледѣлската банки е почти еднакво, защото и въ двѣтѣ тѣзи учрѣждения имаме вложени по 113 милиона лева. Въ Централната кооперативна банка прѣзъ 1914 г. е имало влогове, равняващи се на 8.437.000 л., въ 1915 г. — 10.103.000 л., а въ 1916 г. — 15.849.000 л. Въ спестовнитѣ каси прѣзъ 1914 г. е имало 48.547.000 л., въ 1915 г. 56.430.000 л. и въ 1916 г. — 84.718.000 л. Всичко въ упоменатитѣ банки и спестовни каси сѣ били вложени прѣзъ 1914 г. 226.916.000 л., прѣзъ 1915 г. — 268.796.000 л. и прѣзъ 1916 г. — 328.123.000 л.

А. Ляпчевъ: Трѣбва да имате грѣшка, г. министре!

Министъръ Д. Тончевъ: Г. Ляпчевъ! Азъ лично не съмъ събиралъ тѣзи свѣдѣния.

А. Ляпчевъ: Тѣ сѣ вѣрни, само че въ събирането имате грѣшка, тъй като влоговетѣ на Народната банка сѣ влогове и на спестовната каса. Вие два пѣти ги събирате.

Министъръ Д. Тончевъ: Азъ държа бѣлѣжкитѣ отъ управителя на Българската народна банка. Твърдѣнието на г. Ляпчева за погрѣшка въ събирането е неоснователно. Свѣдѣнията, които ви давамъ, сѣ раздѣлени по банки и по спестовни каси.

Министъръ Ж. Бакаловъ: Тѣ сѣ фондове, а не сѣ влогове въ спестовната каса.

Министъръ Д. Тончевъ: Не вѣрвамъ Българската народна банка да ми е дала погрѣшни данни.

Г. г. народни прѣдставители! Вие виждате, че за 1916 г. имаме 328.123.000 л. влогове, които сѣ икономии само въ държавнитѣ кредитни институти. Вие знаете, че въ страната ни има нѣколко частни банки, които тъй също сѣ успѣли да се консолидиратъ и да привлечатъ довѣрието на публиката. Въ тѣзи частни банки се намиратъ тъй също частни влогове въ доста голѣмъ размѣръ. Дали ще бѣждатъ въ този сѣщия размѣръ, който имаме въ държавнитѣ банкові учрѣждения, или въ по-голѣмъ, или въ по-малкъ, азъ не съмъ могълъ да направя справка, но едно, което можемъ да твърдимъ, е, че въ частнитѣ банки въ България трѣбва да има влогове 50% отъ онѣзи, които се намиратъ въ държавнитѣ банкові учрѣждения. Това е моето частно убѣждение. Тѣй щото, прѣдполагамъ, че влоговетѣ въ всички банкові учрѣждения въ страната ни могатъ да възлѣзатъ на около 500 милиона лева. Ако българскитѣ граждани прѣзъ 1916 г. сѣ направили положително констатиране 328.123.000 л. икономии, или тѣй, както азъ ги прѣдполагамъ до 500 милиона лева заедно съ икономитѣ въ частнитѣ банки, това е едно утѣшително явление. И надали сега би могло да ми се направи онова възражение, което ми се правѣше прѣзъ юлий мѣсець. Но какво трѣбва да бѣде моето заключение? Понеже българскитѣ граждани иматъ доста голѣми влогове, които сѣ направили въ разнитѣ кредитни учрѣждения, ние можемъ да вземемъ всички потребни мѣрки, да направимъ малко усилие да стегнемъ данъкоплатцитѣ и да съберемъ всичко онова, което трѣбваше да постѣпи по бюджета за 1916 г. Ние не го направихме по много съображения; най-главното бѣше, че когато българскитѣ граждани се намира на бойното поле и когато той е оставилъ домашнитѣ да се грижатъ за неговитѣ работи, съзираме всички мѣждотни да засилимъ събирането на данѣцитѣ. Даже нѣщо повече. Въ една отъ околнитѣ на България, именно въ Карнобатъ, финансовиятъ началникъ си бѣше позволилъ да пише на управителя на мелницата въ Карнобатско, прѣди да из-

плаща реквизираното или купеното жито, да иска отъ бирника свидѣтелство за платени данѣци. Изпрѣчи се Централниятъ комитетъ за обществената прѣдвидливостъ съ своитѣ съображения; той искаше да обвини Финансовото министерство, че сѣ тази мѣрка, и то забѣлжете само въ Карнобатската околия, то щѣло да побърка на неговата дѣятелностъ, на неговото старание да събере хранитѣ. Защо? Защото, казватъ тѣ, може-би онзи, който е длъженъ да занесе жито въ карнобатската мелница, трѣбвало да плати по-голѣмъ данѣкъ отъ сумата, която трѣбвало да получи за продаденото жито. И ние, за да не се побърка на дѣятелността на комитета, бѣхме принудени да се откажемъ отъ събирането на данѣцитѣ въ Карнобатско. Виждате, прочее, че имаше и съображения отъ обществен характеръ, които ни караха да не прибѣгваме къмъ насилственото събиране на данѣцитѣ. Но като имаме прѣдвидимъ, че българскитѣ граждани не е разпилѣлъ своитѣ икономии, че тѣ сѣ готови въ всѣка една благоприятна минута, за да се изплатятъ съ тѣхъ невнесениѣ данѣци, ние въ това отношение сме спокойни, и онова, което трѣбваше да постѣпи по прѣжитѣ данѣци, ако до сега не постѣпило, то ще се събере сигурно.

Наредъ съ редовния бюджетъ за 1916 г., върви, и то въ по-голѣмъ размѣръ, извънредниятъ разходъ, разходътъ за войната. Той заради насъ, особено въ тази минута, е много по-важенъ, отколкото разходитѣ по редовния бюджетъ. И винаги народното прѣдставителство е изказвало особенъ интересъ да има по-точни данни по разходитѣ, които се правятъ извънредно, по източницитѣ, отъ които тѣ трѣбва да се покриватъ, и винаги главнитѣ съображения на народното прѣдставителство при разискването на този въпросъ сѣ били: трѣбва правителството да освѣтли народното прѣдставителство по тия огромни разходи, за да може то, народното прѣдставителство, да му каже, какво трѣбва да прави. Азъ съмъ напълно съгласенъ съ това установено отколѣ правило, но трѣбва да се признае отъ всички, че който и да бѣше на мое мѣсто тукъ, надали би могълъ да използва добритѣ свѣти на народното прѣдставителство за икономии. Вие всички сте свидѣтели днесъ, но това, което се желае, не може да се постигне. Наопакъ, разносикитѣ, въпрѣки нашата воля, въпрѣки нашето желание, растатъ отъ минута на минута. Понеже вие ще имате нужда отъ даннитѣ, които сѣ потребни по въпроса за извънреднитѣ разходи, азъ ще туря на разположение на народното прѣдставителство всички таблици, съ които азъ разполагамъ, и когато нѣкой отъ васъ, г-да, ще говори, моля да не се стѣснява да ги иска отъ мене. Прѣзъ юлий мѣсець т. г. имаше случай да ви кажа по-подробно до каква цифра, до какъвъ размѣръ бѣше достигналъ нашиятъ държавенъ дългъ дотогава. Отъ юлий мѣсець досега се е изминало много малко врѣме и надали има нѣщо, което особено да допълня. И ако ще се спра на нѣкои цифри, то е само за рекапитулация, съ която да припомнимъ всичко онова, отъ което имаме нужда, когато ще говоримъ по тоя въпросъ. Както напредъ, тѣй също и сега азъ считамъ, че най-добрѣ би било да се припомнимъ на народното прѣдставителство какви сѣ били извънреднитѣ гласувани кредити и направени дѣйствително разходи до балканската война, прѣзъ балканската война, и сега, и въ края на краищата каква е цифрата, съ която ние се боримъ днесъ — у мене е за до 1 ноемврий 1916 г. До балканската война е имало разрѣшенъ извънреденъ кредитъ 69.429.050 л., а дѣйствително направени разходи 68.806.978 л. Постѣпило е срѣщу тѣзи разрѣшени кредити отъ заеми 67.663.002 л. Значи, има единъ дефицитъ, т. е. непостѣпило срѣщу разрѣшеното, 1.143.975 л. Прѣзъ балканската война, 1912 — 1913 г., имало е разрѣшени кредити 349.270.519 л. Дѣйствително сѣ изразходвани 326.548.519 л. Постѣпили отъ заеми 314.705.806 л.; значи дефицитъ има 11.842.712 л. Свободенъ кредитъ, който още не е билъ изразходванъ, 22.723.000 л. Слѣдъ балканската война до 1 ноемврий 1916 има свѣрхсметни кредити 1.359.874.169 л. Дѣйствителенъ разходъ е направенъ срѣщу тѣхъ 958.375.926 л. Постѣпили приходи отъ заеми 650.468.917 л. Дефицитъ има 307.907.909 л. Отъ тия разрѣшени кредити не сѣ изплатени, но сѣ ангажирани 401.946.043 л. Всичко по този параграфъ дефицитътъ е 709.853.053 л. Всичко прѣди балканската война, прѣзъ балканската война и прѣзъ настоящата война има разрѣшени свѣрхсметни кредити 1.778.573.739 л. Дѣйствителенъ разходъ 1.353.731.423 л. Постѣпило отъ заеми 1.032.837.726 л. Дефицитъ 320.893.697 л. Свободенъ кредитъ, т. е. непохарчени, но ангажирани 424.842.315 л. Всичкиятъ дефицитъ по тия кредити е 745.736.012 л. Къмъ това ще трѣбва да прибавите стой-

ността на реквизицията, която е заплатена прѣз 1915—1916 г. До 31 октомврий е платено за реквизиция 282.606.396 л. Като се направи единъ общъ итогъ на всички тѣзи графи, ние виждаме, че имаме по свѣрхсметнитѣ кредити за тѣзи 3 периода, прѣди балканската война, прѣз балканската война и слѣдъ балканската война и сега, 2.061.180.135 л. Дѣйствителенъ разходъ 1.636.337.820 л. Постѣпили 1.032.837.726 л. и дефицитъ 1.028.342.409 л. Това е летящиятъ дългъ. Прибавете къмъ него и консолидирания дългъ, който прѣди 1912—1913 г. е 619.459.325 л., а сега 601.948.224 л. Освѣнъ това, знаете, че имаме дефицити отъ разни години, а именно отъ 1914, 1915 и 1916 г. Дефицититѣ и свободнитѣ кредити, както ги забѣлѣзахъ погорѣ, сж 978.342.409 л. Дефицититѣ отъ бюджета за 1914 г. е 14.304.000 л., за 1915 г. — 80.767.111 л., и бюджетитѣ за 1916 г., както говорихме прѣзъ юлий мѣсецъ, г. г. народни прѣдставители, имаме въра, че ще се свѣрши само съ 100 милиона лева дефицитъ. Тѣй щото, отъ тритѣ години имаме единъ дефицитъ отъ 195.071.111 л. Упоменахъ консолидираниятъ дългъ; имаме и други нѣкои още дребни, какъвто е окупационниятъ дългъ на бившата Източна Румелия и аванситѣ, които сме получили въ размѣръ на повече отъ 600.000.000 л. до 1 ноемврий. Съ това се получава до 1 ноемврий консолидиранъ и летящъ държавенъ дългъ всичко 2.865.282.934.32 л. Но това не е всичкото. Това е до 1 ноемврий 1916 г. Къво ще бжде до края на 1916 г., отъ която имаме още два мѣсеца? Къмъ него ще се прибави реквизицията, която ще се заплати въ дѣйствителностъ и ще трѣбва да се увеличи сумата 282.606.396 л. Къмъ перото на държавния дългъ тѣй сжщо трѣбва да се прибави сумата по всичкитѣ протоколи за реквизиранитѣ прѣдмети, които още не сж оформени и изпратени въ Българската народна банка за изплащане, но ще се изплатятъ. Въ него перо тѣй сжщо не влиза и стойността на онѣзи военни порѣчки, за които азъ ви говорихъ прѣзъ юлий мѣсецъ, но за която стойностъ считамъ, че е прѣждевременно още да се говори. Тѣй щото, като се прибави — безъ стойността на тия порѣчки — само стойността на възможната реквизиция прѣзъ останалитѣ два мѣсеца на 1916 г. и други аванси, които ще получимъ, ще излѣзе, че къмъ края на годината, споредъ моята смѣтка, ще имаме единъ държавенъ дългъ отъ 3.065.000.000 л. крѣгло. Това е положението на нашитѣ държавни дългове до тази минута, когато ви говоря, и 3 милиарда крѣгло до края на 1916 г., като ще има да прибавимъ онова, за което сега не считамъ за полезно да говоря.

(Прѣседателското мѣсто се заема отъ подпрѣседателя д-ръ И. Момчиловъ)

Прѣди да си направя заключението по този въпросъ, позволете ми да спра вашето внимание върху реквизицията. Вие знаете, че имаме да плащаме двѣ реквизиции: старата реквизиция отъ балканската война, размѣритъ на която вие опрѣдѣлихте на сума 150 милиона лева, и новата реквизиция за 1915 и 1916 г., по която вие виждате вече, че е изплатено 282.606.396 л. Азъ ще искамъ да обърна вниманието на народното прѣдставителство само върху едно обстоятелство, че настоящата война погълна толкова много нашето внимание, щото изплащането на старата реквизиция почти прѣстана; всичко сега е насочено за изплащане на новата реквизиция. По старата реквизиция до 1 ноемврий 1916 г. ние сме заплатили 39.711.246 л., и то: прѣзъ 1914 г. сме заплатили 1.864.867 л., прѣзъ 1915 г. — 29.963.828 л. и прѣзъ 1916 г. — 7.882.551 л. Виждате, че когато въ 1915 г. ние сме изплатили почти крѣгло 30 милиона лева, сега въ 1916 г. отъ старата реквизиция до 1 ноемврий сме изплатили едва 7.882.551 л., или крѣгло 8 милиона лева. Плащали сме я чрѣзъ държавнитѣ бирници и чрѣзъ частни лица, като една частъ сме изплатили въ облигации, а именно 24.389.200 л., а съ пари сме заплатили само 10.131.567 л. Тѣй щото, когато отъ старата реквизиция за три години ние сме заплатили 39.711.246 л., по новата реквизиция до 1 ноемврий сме заплатили 282.606.396 л. Съ това не искамъ да кажа, че старата реквизиция не трѣбва да се плаща; наопаки, ние правимъ всичко, което е възможно, да се плаща. Главната причина за неплащането на старата реквизиция прѣзъ 1916 г. е явна за всички ви; тя е, че повечето отъ правоимеущитѣ, които биха могли да се явятъ и да поискатъ изплащането, се намиратъ на бойното поле и затова исканията за изплащане сж много малки сега. И бюрото за реквизицията, както и Дирекцията за държавнитѣ дългове при всичкото си желание и готовност — защото има за това пари — да платятъ нѣщо повече,

не могатъ да платятъ; плащатъ само онова, което е въ размѣра на исканията. Значи, не за това не се плаща старата реквизиция, защото нѣмаме възможностъ да платимъ или защото не искаме да платимъ, но защото правоимеущитѣ отсъствуватъ и не могатъ да дойдатъ да си поискатъ вземанията. Възможно е да има и друга една причина, която кара българскитѣ граждани да бждатъ малко по-свѣтливи. Единъ гражданинъ има да взема по старата реквизиция; този сжщиятъ гражданинъ дава нова реквизиция; новата реквизиция му се изплаща веднага и му се изплаща въ брой; той е доволенъ, че му се заплаща толкова бърже и толкова редовно и не търси старата. Азъ бихъ желалъ народното прѣдставителство да ми укаже нѣкои случаи, при които да е имало било отказване, било нередовностъ въ изплащането на старата реквизиция, за да можемъ да вземемъ мѣрки.

С. Златевъ: Имате въ бюрото за реквизицията толкова квитанции отъ миналата година и ги държите и до днесъ.

Министъръ Д. Тончевъ: Въпросътъ за квитанцитѣ знаете какъвъ е — то е обща болѣстъ. Персоналитѣ въ всичкитѣ канцеларии, въ повечето отъ половината му е обранъ и нѣма възможностъ всички тѣзи работи да се извършатъ тѣй, както се иска; може едно да се каже съ положителностъ, че това, което е било поискано, винаги е било направено, защото исканията сега сж малко.

Прочетоха се толкова голѣми и ужасяющи цифри — милиарди — за които ние прѣди войната нѣмахме понятие. Ние слушаме само цифритѣ, но не сме мислили, че това нѣщо ще дойде до главата ни; азъ поне не съмъ го мислилъ. Ще трѣбва, г. г. народни прѣдставители, да се питаме: какъ ще се консолидира този голѣмъ дългъ отъ три милиарда до края на годината? Вие знаете, че отъ този дългъ само 600 милиона крѣгло сж консолидирани, а 2.400.000.000 не сж консолидирани. Срѣщу този дългъ тѣй сжщо вие знаете, че имаме единъ заемъ отъ 500.000.000 л. Знаете отъ моитѣ обяснения отъ миналитѣ сесии, че срѣщу всичкитѣ разноси, които правимъ за тази война, ежемѣсечно получаваме отъ германското и австрийското правителства по 50.000.000 л. и какъто сума се събере по този дългъ, ще бжде консолидирана съ единъ редовенъ заемъ, реалната лихва на който подъ никаква форма нѣма да надмине 6%. Обаче вънъ отъ тѣзи разноси, които правимъ по тази война, ние имаме една сума, която е оставена непокрита, като летящъ дългъ и която не може да влѣзе въ голѣмия заемъ отъ 500.000.000 л. Тази цифра е доста голѣма и за нея ще мислимъ по-послѣ и азъ при нѣкой удобенъ случай ще знимая съ нея народното прѣдставителство. Сега искамъ да ви припомня едно, че единствениятъ източникъ, отъ който ние черпимъ тѣзи голѣми кредити, нужни за покриване разходите по войната, сж заемитѣ въ форма на аванси, въ форма на редовенъ заемъ — както щете ги наречете — а тѣй сжщо и отъ Българската народна банка. Послѣдната е държавно учрѣждение, къмъ което държавното съкровище винаги е прибѣгвало, за да попълня онѣзи нужди отъ пари, които те има и затуй ние винаги дължимъ на Българската народна банка. Вие знаете, че законътъ за Българската народна банка забранява да дава на държавното съкровище по голѣми заеми отъ тройния размѣръ на нейния основенъ капиталъ, обаче като захванемъ отъ 1912 г., отъ балканската война и досега законътъ въ това отношение не се е прилагалъ никога. И ако вземете таблицата на Българската народна банка, която показва движението на дълга на държавата къмъ банката, вие ще вилите, че той е дохождалъ до 200—250—300 милиона лева. Заради насъ е важно да знаемъ какво дължимъ въ тази минута на Българската народна банка. Споредъ забѣлѣжката, която ми се даде, на 7 ноемврий дължимъ на Българската народна банка 200.654.012.71 л. Отъ тази сума, обаче, сега трѣбва да се спаднатъ 100.000.000, които прѣди 4—5 дена дадохме на Българската народна банка. Тѣй щото, може да се каже, че въ тази минута на Българската народна банка крѣгло дължимъ около 100 милиона лева. Разбира се, и тѣзи 100 милиона лева до края на годината, споредъ мене, ще бждатъ съвършено покрити, затова защото имаме да получаваме още двѣ рати отъ Берлинъ, които правятъ 100.000.000 л., разбира се, ако дотогава Българската народна банка не бжде принудена да харчи пакъ за нуждитѣ на държавното съкровище. Въ всѣки случай, къмъ края на годината едва ли ще останемъ съ по-голѣмъ дългъ отъ 100 милиона лева къмъ Българската народна банка. Българската народна банка, по причина, че е била винаги банкирътъ на българ-

ското правителство и е покривала нуждитъ му, както и за нуждитъ на населението, банката е била принудена да пуца въ обращение банкноти. По този въпрос въ Народното събрание е говорено много, вѣрвамъ, че и сега нѣма да мине безъ разискване, затова азъ ще дамъ свѣдѣния на народното прѣдставителство и по този въпросъ.

Смѣтитъ за банкнотитѣ въ обращение сѣ за тази година до 1 ноември. Въ 1915 г., прѣзъ м. октомври ние сме имали въ обращение 323.400.000, а сега въ октомври мѣсецъ имаме 724.000.000 л., значи, два пѣти повече. Ако прослѣдимъ по мѣсеци прѣзъ тази и миналата година ще видимъ: за миналата година прѣзъ януарий мѣсецъ 224.200.000 л., прѣзъ февруарий 232.700.000 л., прѣзъ мартъ 239.000.000 л., прѣзъ априлъ 237.700.000 л., прѣзъ май 242.100.000 л., прѣзъ юний 241.900.000 л., прѣзъ юлий 246.300.000 л., прѣзъ августъ 272.000.000 л., прѣзъ септември 321.500.000 л., прѣзъ октомври 323.400.000 л. За тази година имаме прѣзъ м. януарий 393.700.000 л., прѣзъ февруарий 437.100.000 л., прѣзъ мартъ 470.600.000 л., прѣзъ априлъ 480.200.000 л., прѣзъ май 502.000.000 л., прѣзъ юний 522.700.000 л., прѣзъ юлий 574.000.000 л., прѣзъ августъ 611.000.000 л., прѣзъ септември 675.200.000 л. и прѣзъ октомври 724.000.000 л. Забѣлѣзвате едно постепенно увеличение прѣзъ всѣки мѣсецъ. Азъ лично, като министъръ на финанситѣ, съмъ се питалъ много пѣти и искахъ обяснения отъ Българската народна банка, коя е причината, дѣто постоянно се увеличава сумата на банкнотитѣ въ обръщение и защо тѣ не се повръщатъ въ банката. За това имаме цѣло изучаване и въ края на краищата дойдохме до заключение, че характерътъ на българския гражданинъ е такъвъ, че той иска да държи не само металическата монета, но и книжната, прѣзъ всичко време, което той счита за опасно. Той, като вземе въ себе си банкнотата, по никой начинъ не я връща нито въ Българската народна банка, нито въ Земледѣлската. Срѣщу тази особеностъ на характера на нашия българинъ Българската народна банка не може да си спомогне по другъ начинъ и затуй е задължена постепенно да увеличава банкнотното обращение. Вслѣдствие на това, Българската народна банка, въ съгласие съ Министерството на финанситѣ, се е занимала съ този въпросъ, за да се взематъ всички възможни мѣрки да се отстрани това явление и да се даде на българскитѣ граждани да разумяятъ, че най-полезно е да се повръщатъ банкнотитѣ тамъ, където трѣбва. И ние сега се надѣваме, че ще се дойде до известенъ резултатъ, взеха се мѣрки, които вече намаляватъ числото на банкнотитѣ въ обращение.

Но, г. г. народни прѣдставители, заради васъ важно е не голѣмнитъ размѣръ на банкнотното обращение, но другъ единъ въпросъ: покрито ли е това обращение на банкнотитѣ или не е покрито. То е важно за васъ, защото ако Българската народна банка издава банкноти въ такива количества, които не сѣ покрити, резултатътъ ще бѣде единъ; ако издава банкноти въ размѣри, които по закона сѣ покрити, вие ще бѣдете спокойни. Споредъ закона за Българската народна банка, банкнотитѣ се считатъ покрити отъ наличността на златото и среброто, което се намира въ нейнитѣ каси и отъ всички нейни вземания въ странство, които се приравняватъ къмъ златото. На октомври мѣсецъ т. г., когато Българската народна банка е имала въ обращение 724.000.000 л., тя е имала въ касата си злато и сребро 74.300.000 л., а въ странство е имала 548.800.000 л. Събрано това съ златото и среброто, а сѣщо и съ това, което дадохме прѣди нѣколко дена — 100.000.000 л. — всичко това прѣдставлява една сума повече отъ достатъчна за покриване; срѣщу всѣки левъ банкнотенъ имаме покритие въ злато, сребро и портфейлъ. Тѣй щото въ това отношение нѣма защо да се безпокоимъ.

Азъ зная, че винаги се е говорило по този въпросъ какво покритието, което Българската народна банка има чрѣзъ вземанията си въ странство, не било такова, каквото е желателно да бѣде. Азъ и тогава съмъ отговарялъ, па и сега ще имамъ случай да отговарямъ. Сега Българската народна банка не само че не е излѣзла изъ размѣритѣ, изъ рамкитѣ на закона, но има право и възможностъ да пусне още два пѣти повече. Разбира се, азъ, като казвамъ това, не искамъ да твърдя, че тя трѣбва да пусне още банкноти, а искамъ само да направя заключение, че въ това отношение не трѣбва да имаме никакъвъ страхъ.

А. Ляпчевъ: Тогава по-евтино ще ни храни и комитетътъ за обществената прѣдвидливостъ.

Министъръ Д. Тончевъ: Ще видимъ. — Че дѣйстви-телно това голѣмо количество банкноти, което е пуснато, като има такова покритие, не се е отразило вѣдно по отношение на нашитѣ финансови интереси, ние можемъ да видимъ веднага отъ таблицата за камбиалното движение; то е единъ добъръ барометъръ. Ако камбиалното движение ни показваше, че България въ това отношение стои много злѣ и то по-злѣ въ сравнение съ другитѣ държави, трѣбваше да се безпокоимъ; но ако въ това отношение стоимъ наредъ съ другитѣ държави, това значи, че ние се намираме подъ общия знаменателъ, подъ единъ неминуемъ законъ, който налага своитѣ послѣдствия на всѣкиго, където и да се намираме. Тази таблица не показва, че сме въ розово положение, че сме едни отъ първитѣ, но тя показва, че не сме едни отъ последнитѣ, а че сме едни отъ срѣднитѣ. Вие си припомняте, г. г. народни прѣдставители, когато говорихъ тази година прѣзъ юлий мѣсецъ, имахъ случай да говоря по този въпросъ, и констатирахъ, какво всичкитѣ държави въ сравнение съ швейцарската валута сѣ принудени да тѣопятъ извѣстна разлика и да я плащатъ. Нека сега припомнимъ тѣзи държави. Франция на 31 декември 1915 г. спрѣмо швейцарския франкъ плащаше разлика 10-15 л.; сега на 15 ноември 1916 г. същата Франция плаща 10-50 л. Берлинъ на 31 декември 1915 г. е плащалъ разлика 18-42 л., а сега — 28-71 л. Виена на 31 декември 1915 г. е плащала 35-95 л., а сега — 47-60 л. Италия на 31 декември 1915 г. е плащала 20-45 л., а сега — 22 л. Амстердамъ, който бѣше по-лобоѣ отъ Швейцария, и който въ 1915 г. имаше премия 10-03 л., сега има само 2-24 л. Лондонъ на 31 декември 1915 г. е плащалъ разлика 1-28 л., а сега — 1-67 л. Русия сега плаща разлика 47-31 л. София спрѣмо Швейцария въ 1915 г. на 31 декември е плащала разлика 26 л., а сега — 31 л. Виждате, че има извѣстна разлика въ наша вѣрда, но въ всѣки случай ние сме доста по-добъръ отъ нѣкои държави, ние сме по-добъръ отъ тѣзи, които плащатъ разлика 47 и повече. Тѣй щото въ това отношение нѣма защо да се безпокоимъ. Но нашето успокоение трѣбва да бѣде още по-голѣмо въ това отношение, защото вие знаете, че ние днесъ нѣмаме нищо да плащаме въ Швейцария, за да отидемъ да диримъ тамошното камбио. Всичко, което сме длъжни да плащаме, го плащаме въ крони въ Виена, въ марки въ Берлинъ, гдѣто имаме една провизиона отъ тѣзи монети. Между нашия курсъ и курса на маркитѣ и кронитѣ ние нѣмаме абсолютно никаква загуба; вие знаете, че отъ кронитѣ ние имаме една премия, и доста голѣма; тя е около 25%. Тѣй щото когато българската държава плаща въ Австрия, не само че не губи, но има и извѣстна печалба. По отношение на нашето плащане въ Берлинъ и въобще въ Германия курсътъ е приравненъ и нѣма никаква разлика.

Ако, г. г. народни прѣдставители, такова е положението до тази минута, както го редовния бюджетъ за 1916 г., тѣй сѣщо и по извънреднитѣ разходи, за които сега говорихъ, нека пристѣпимъ къмъ разглеждане бюджета за 1917 г. и да видимъ какъ се прѣдставлява той прѣдъ васъ и какво трѣбва да направимъ за неговото реализиране и за неговото покриване. Но прѣди да пристѣпимъ къмъ този въпросъ, да си припомнимъ едно главно обстоятелство, а именно, че бюджетътъ, както за 1916 г., тѣй сѣщо и тоя за 1917 г. ще съдържатъ винаги въ отдѣла за държавнитѣ дългове всички ония увеличения, които се появяватъ като резултатъ било отъ новитѣ извънредни разходи, било отъ други нѣкои пера, които сѣ въ свѣзка съ тѣзи разходи, каквито сѣ, напр., пенснитѣ. Не трѣбва да забравяме едно главно обстоятелство, че по всичкитѣ тѣзи аванси, които вземаме отъ Берлинъ и отъ Виена, лихвитѣ не се плащатъ и нѣма да се плащатъ до една година слѣдъ сключването на мира. Това е едно доста голѣмо перо, което би увеличило още повече разходния бюджетъ на държавнитѣ дългове прѣзъ 1917, 1918 г.

Г. г. народни прѣдставители! Когато говорихъ за другитѣ бюджети, ви казахъ, че сега бюджетътъ за 1917 г. се явява така сѣщо увеличенъ: разходитѣ за този бюджетъ сѣ 451.799.288 л. Разходниятъ бюджетъ за старитѣ земи е 390.853.048 л., а за новитѣ земи е 60.946.240 л. Ще направя една забѣлѣжка, по втората графа, а именно по бюджетитѣ за новитѣ земи. Виждате, че Министерството на войната не е означило особенъ бюджетъ за новитѣ земи и особенъ бюджетъ за старитѣ земи, а то е поискало и за еднитѣ, и за другитѣ 105.247.494 л. — толкова сѣмъ вписани въ бюджета му. Въ тази цифра отъ 105.247.494 л. влизатъ както бюджетътъ за старитѣ, така сѣщо и бюджетътъ за новитѣ земи. И азъ ви казахъ по-напрѣдъ, че

бюджетът на Военното министерство от 1916 г. за новите земи е 22 893.000 л.; тъй щото, ако тази цифра би се извадила от 105.247.494 и би се турила в другата графа, тогава първата би се намалила с 22.893.000 л., а втората графа ще се увеличи с съответната цифра — 22.893.000 л. Това не е важно. Ако правя тази забелжка, то е, за да дам обяснение, защо липсва цифра в графата за новите земи по бюджета на Министерството на войната.

И тъй, от бюджета за 1916 г. — 422.464.611 л., ние вече за 1917 г. имаме 451.799.288 л. Както виждате, има една разлика, и тази разлика, г. г. народни представители, по разните министерства е 41.220.151 л. От какво произхожда тя? Ако сравните бюджета за 1916 г. с тоя за 1917 г., веднага ще забелжите няколко пера, които изведнаж образуват тази разлика. Така напр., държавните дългове, както забелзах и по-рано, в 1916 г. имат 103.126.298 л., а сега бюджетът за 1917 г. е 112.065.416 л., тъй че в повече 8.939.118 л. Други някои по-големи пера: бюджетът на Министерството на вътрешните работи, г. г. народни представители, е увеличен с 2.136.924 л.; бюджетът на Министерството на народното просвещение, по съображенията, които ви казах, е с едно увеличение от 4.805.322 л.; бюджетът на Министерството на войната, от 85.115.960 л. за 1916 г., за 1917 г. има 105.247.494 л., т. е. в повече от 20.131.534 л.; Дирекцията на държавните железници тъй също е увеличила бюджета си с 2.958.830 л.; Дирекцията на пощите и телеграфите е увеличила бюджета си с 1.180.976 л. и т. н. Тия увеличения, в размер на 41.220.151 л. произхождат, както ви казах, главно от увеличения на веществените разходи и по-малко от персонала. Персоналът е увеличен в Министерството на войната — увеличението е от 6.068.034 л. Имаше увеличение и в Министерството на народното просвещение — увеличение, за което упоменах — 2.139.522 л.; Дирекцията на железниците има 532.580 л., а в другите министерства увеличенията са малки. Всичките други разлики произхождат от увеличения на веществените разходи. Дали тия веществени разходи, които сега обозначих в този увеличен размер — защото предполагам, че същията ще съществуват и през 1917 г. — ще бъдат изхарчени или не, то е един въпрос, който ще покаже бъдещето. Но ние бихме длъжни да ги турим в тоя размер, защото рискуваме да искаме от вас отпослѣ допълнителни кредити, както стана през миналата и настоящата години.

Виждале, че ние не можем да се избавим, въпреки всичките си старания, от постепенното увеличение на бюджетните разходи. Какво трѣбваше и какво трѣбва да се прави? Ние трѣбва да помислимъ сериозно върху този въпрос. Ние сме се старали да направимъ нѣщо и да го представимъ на народното представителство за обсъждане, защото, когато разносните се увеличават по причина на събитията, които коватъ обединението на българското племе, не е длъжност само на българското правителство и на неговото болшинство да помисли и да се погрижи за посрѣщането на тия нужди — тази длъжност се налага на цялото народно представителство. Ето защо азъ казахъ в самото начало, че законопроектътъ, които сме приготвили за налагане на нови данѣци и за увеличението на съществуващите, ще ви бъдатъ представени за щателно изучаване и съ молба да можемъ да ги усвоимъ всички. Когато ще се разискватъ въ комисиите, ние ще можемъ да се съгласимъ, какво трѣбва да оставимъ отъ тяхъ, какво трѣбва да се прибави къмъ тяхъ и какво да се извади. Но азъ бихъ желалъ, щото всички тия реформи да бъдатъ дѣло на цялия Парламентъ.

Разходите сѣ извѣстни, нѣма нужда да влизамъ въ подробности; достатъчно е да вземемъ итога, крайната цифра, за да видимъ какво сигурно ще бъде похарчено и какво ще трѣбва да се събере срѣщу тия разходи. Отъ бюджетопроекта за приходите на царство България за 1917 г., който ви е раздаденъ, вие виждате, че ние предполагаме, какво отъ приходите, които ще постигнатъ по сега дѣйстващите данѣци, отъ онова, което е наложено като нови данѣци, отъ онова, което е увеличено, ще постигнатъ 437.978.370 л., а разходите сѣ 451.799.288 л., значи, ще имаме единъ дефицитъ отъ 13.820.918 л. Не е важенъ размерътъ на дефицита, защото тази цифра ще бъде покрита, може би, двойно и тройно отъ неупражненията на разните бюджети: това, което сме предвидѣли като разходъ за новите земи, нѣма да бъде похарчено, това, което е предвидено като разходъ за Министерството на войната в размеръ на 105.247.494 л., по всѣка вѣроятностъ

нѣма да бъде упражнено въ продължение на нѣколко мѣсеца. Тѣй щото, дефицитътъ отъ 13.820.918 л. не е важенъ сега за насъ. За насъ е важно, че ние трѣбва да намеримъ единъ приходъ отъ 451.799.288 л. Финансовото министерство се е постарало и е могло да намери само 437.978.370 л. Сега, въ тая минута, нѣма да ви обременявамъ вниманието съ повторение на това, което е изложено тукъ. Азъ ще се спра на по-главното: съ какво сме искали ние да покримъ голѣмитѣ разходи за 1917 г.? Когато вие почнете да анализирате вѣроятните постигания отъ старите данѣци, резултатътъ за васъ нѣма да бъде утѣшителенъ. Въ 1917 г. предполагаме, че ще постигнемъ нѣщо повече, отколкото е постигнато презъ 1916 г., но то пакъ нѣма да бъде достатъчно. Главниятъ, съществениятъ въпросъ, който ще ни занимае, е, дали онова, което ние сме предвидѣли като новъ приходъ, като новъ данѣкъ, а тѣй също увеличенията на съществуващите данѣци ще бъдатъ възприети отъ васъ и дали ще бъдатъ достатъчни, за да дадатъ онова, което е потребно. Следъ дълги изучавания, азъ лично дойдохъ до заключение, което докладвахъ на колегите въ Министерския съветъ, че ако се възприематъ отъ народното представителство всичките нови данѣци, които ние предлагаме, а тѣй също и увеличението на съществуващите, ние ще можемъ за 1917 г. да получимъ като приходъ толкова, колкото е потребно, за да покримъ разходите и да свършимъ 1917 г. безъ никакви дефицити. Нѣщо повече: ако имаме щастието да се сключи единъ миръ въ края на тази година или въ началото на 1917 г., или поне въ първата половина на същата година, тѣй щото да имаме нѣколко мѣсеца свободни отъ 1917 г., това, което ние предполагаме тукъ, въ приходния бюджетъ за 1917 г., ще бъде увеличено. Да ви спомена само два пера, за да видите че това нѣщо ще бъде реализирано, и реализирано тѣй, както го предполагаме. Отъ вносното мито ние сме предвидѣли извѣстна сума, и то такава сума, каквато вѣроятно поѣдлагаме, че ще постигнемъ. Но вие знаете, че всички депозити на разни стоки въ България сѣ изчерпани и следъ сключване на мира въ България ще се внесатъ извънредно много и разни стоки, които ще дадатъ вносно мито два пѣти, а, може би, и три пѣти повече отъ това, което е предвидено да постигнемъ. Желѣзниците, отъ които сме предвидѣли извѣстенъ приходъ, днесъ се намиратъ въ изключително услужване на държавни нужди. Подиръ възстановяването на нашия нормаленъ животъ тѣ ще бъдатъ въ услуга на българските граждани, да пътуватъ, за търговия, и разбира се, ще могатъ да дадатъ много повече отъ това, което даватъ днесъ като приходъ. Тѣй щото ако се приематъ законопроектите, съ които увеличаваме приходите си и ако имаме щастието да се възстанови още презъ 1917 г. нормалността на живота ни, ние ще имаме за 1917 г. благоприятни резултати.

Кои сѣ средствата, които ние предлагаме? Въ мотивите на бюджетопроекта за приходите на царството за 1917 г. азъ се постаралъ, макаръ не съ подробности, да изложа моя възгледъ по тоя въпросъ. Ще го повтора тукъ, съ живо слово, накратко. Ние искаме на първо мѣсто да увеличимъ данѣците, които фактически ползуватъ само нѣколко лица въ държавата; после пристѣпваме къмъ общо въ прѣма форма увеличено облагане, както е въпросътъ за облагане на нѣкои прѣмети съ акцизъ. По първото: създаване на държавни привилегии върху нѣкои прѣмети. Искаме да въведемъ държавна привилегия върху спирта и ракиите. Вие знаете, че сега въ България има нѣколко спиртни фабрики, които произвеждатъ спиртъ, и, възползувани отъ обстоятелствата, продаватъ го на извънредно голѣма цѣна. Даже съ нормирането на цѣните, въпреки всичките мѣрки, които се взематъ, не могатъ да се спратъ злоупотребленията. Известно ви е, че нормираната цѣна на спирта е 3.50 л. — но надали нѣкой ще може да купи спиртъ по тази нормирана цѣна; фабрикантите намиратъ всевъзможни начини, за да взематъ нѣщо повече. Не ще съмнѣние, че надлежните власти взематъ мѣрки за прѣследването имъ, но това не може да прѣкрати навсѣкѣ злоупотребленията. Азъ намирамъ, че спиртътъ и ракиите при консумацията, която имаме и която ни е позната, могатъ да дадатъ много добъръ и много голѣмъ приходъ. Който иска да пие, трѣбва да плати не само на питиепродавеца, но нѣщо и за нуждите на държавата. Съ това ние го имамъ две цѣли: и фискална, и морална.

Отъ крайната лѣвица: А-а!

Министъръ Д. Тончевъ: Ето, възклацанието е готово. Азъ го очаквахъ. (Смѣхъ въ крайната лѣвица) За голѣмо съжаление, по цѣлѣ свѣтъ като че ли моралнитѣ мотиви за повишение цѣната на спирта изчезватъ, защото не можахъ да достигнатъ цѣлата си. Е добръ, ако днесъ тия морални съображения нѣматъ стойностъ и не могатъ да се прѣдставятъ като мотивъ, вашитѣ възклициания ми даватъ още повече право да се спра на чисто фискалнитѣ съображения. Като въведемъ монопола тѣй, както е опростотворенъ тукъ, въ законопроекта, ще можемъ да получимъ за държавното съкровище единъ приходъ отъ 40 — 45.000.000 л.

Отъ крайната лѣвица: Това е вѣрно.

Г. Поповъ: Това сж моралнитѣ съображения.

Министъръ Д. Тончевъ: Въ законопроекта, който ви е прѣдставенъ и който ще се разисква по-послѣ, вие ще видите, че икономията му е много проста: фабриктѣ, които се намиратъ въ България, ако се обърнемъ къмъ тѣхъ, ще бждатъ принудени да изработватъ онова количество спиртъ, което е потребно за българскитѣ консоматори. И тѣ ще го продаватъ на държавата по цѣната имъ цѣна плюсъ известна печалба.

В. Коларовъ: Каквато министърътъ на финанситѣ ще опрѣдѣли.

Министъръ Д. Тончевъ: Това ще бжде покупната стойностъ за държавата отъ фабриктѣ. Държавата ще го продава на питейнопродавцитѣ на известна цѣна, която ще бжде по-голѣма, отколкото ще го купи отъ фабриктѣ, а питейнопродавцитѣ ще го проловатъ на консоматоритѣ съ известна печалба, въ размѣръ, опрѣдѣленъ отъ закона. Това е цѣлата икономия на закона.

В. Коларовъ: За печалбата на държавата и на търговцитѣ да му мислятъ консоматоритѣ.

Министъръ Д. Тончевъ: Можемъ да доставимъ спиртъ и отъ странство, ако намѣримъ смѣтка, можемъ тѣй сжщо и да отчуждимъ нѣкои отъ фабриктѣ, ако намѣримъ за добръ да преобърнемъ спирта въ чисто държавенъ монополъ и относително производството му. Въ всѣкой случай, срѣдствата за това ще бждатъ указани въ законопроекта, който ще разисквате. Важно е, че отъ този монополъ на спирта, заедно съ ракиитѣ, ще се получи сумата, която упоменахъ. За ракиитѣ. Всѣки единъ производителъ на плодове, че може да произвежда ракии отъ тѣзи плодове само за смѣтка на държавата. По сжщия редъ ще се опрѣдѣли, колко ще струва ракията на производителя, държавата ще я купи отъ него, а тя ще я продава на питейнопродавцитѣ по известна цѣна, а тѣзи последнитѣ — на консоматоритѣ по опрѣдѣлена цѣна. Нѣма да влизамъ въ подробности по-нататѣкъ, защото то ще стане послѣ, когато ще се разисква самиятъ законопроектъ.

На второ мѣсто, и въ свръзка съ спирта, ние искаме да въведемъ монополъ на оцета, отъ който тѣй сжщо ще може да постѣпи за държавното съкровище една доста крѣгла сума — отъ 4½ до 5.000.000 л. Вие знаете по-добръ отъ мене, че днесъ българскитѣ граждани, съ малки изключения, вмѣсто оцетъ, консомиратъ разни отрови: вода съ малко оцетна киселина и анилинова боя — това е, което се продава днесъ въ България на българскитѣ граждани. Когато ще разискваме този въпросъ, за васъ ще бжде съвършено нагледно, че ако има нѣкой артикулъ, който би трѣбвало да се направи монополъ, за да се запази народното здраве — значи, отъ чисто хигиеническа точка зрѣние и може би безъ да се увеличава цѣната му — това е именно оцетътъ. Тѣй че населението ще консомира оцета почти по сжщитѣ цѣни, както сега консомира отровата, която му се прѣдлага днесъ, и монополътъ на оцета ще има да гони хигиеническа цѣлъ, която непрѣмѣнно ще бжде постигната.

Слѣдъ монопола на оцета иде монополътъ на солта. Вие знаете, че днесъ продажбата на солта е единъ фактически монополъ въ рѣцѣтъ само на една маджарска банка, която е успѣла да сключи договоръ съ солницѣтъ, както въ Унгария, тѣй сжщо и въ Ромѣния, и тя е единствената, която внася солъ въ България и която печели. Вмѣсто да печели само една банка, която се намира въ София и която раздава печалбитѣ си, като дивидендъ, въ

странство, ще се въведе монополътъ за вноса и продажбата на солта на много прости начала и неусложнени, за да може да се получи онзи крѣгълъ доходъ, който е указанъ въ нашитѣ приходи за 1917 г.

Вие знаете, че преди години у насъ сжществуваше монополъ на солта и тогава държавата само за едно посрѣдничество получаваше доста добръ доходъ. Послѣ, по разни съображения, тази привилегия се унищожи; азъ вѣрвамъ, че сега ние ще дойдемъ до разискването на монопола за солта и ще се съгласите, че непрѣмѣнно ще трѣбва да се повърнемъ къмъ него.

Имаме тѣй сжщо проектирана пакъ въ сжщия законопроектъ държавна привилегия за фабрикацията и продажбата на нѣкои артикули, каквито сж цигарената книга, кибритътъ, машинки за огънь и др. Ще ви внесемъ тѣй сжщо държавна привилегия за вноса и продажбата върху петрола; Министерството на финанситѣ изуча въпроса за монополизирание осигуряването отъ пожаръ и животъ — пакъ по сжщитѣ съображения, именно, че днесъ тоза предприятие е фактически монополъ на нѣколко осигурителни дружества, отъ които само три сж български, а останалитѣ сж чужди.

И. Януловъ: Нѣма да го одобри Министерскитѣ свѣтъ.

Министъръ Д. Тончевъ: И вѣрвамъ, че когато ще се внесе и този изучаванъ сега монополъ, народното прѣдставителство ще го възприеме, защото той е единъ отъ най-полезнитѣ.

Ще се свърши ли дѣятелността на правителството само съ тѣзи реформи или не, ето единъ въпросъ, на който искамъ да се спра само съ нѣколко думи; то е въпросътъ за въвеждане на прогресивния данѣкъ върху прихода и капитала.

Както ще видите отъ досега прѣдложенитѣ законопроекти, ние се надѣваме да получимъ всичката сума, която е потребна, за да покрие разходитѣ прѣзъ 1917 г.

Ако се въведе законътъ за прогресивния данѣкъ върху прихода, капитала и имота, той ще даде нови приходи и тогава се явява въпросътъ: ако мѣроприятията, които ние сега прѣдлагаме, ще могатъ да дадатъ потребното за посрѣщане разходитѣ прѣзъ 1917 г., защо ще гласуваме и другитѣ данѣци, които ще ни донесатъ нови приходи? Нашиятъ бюджетъ за 1918/1919 г. ще бжде по-голѣмъ отъ бюджета за 1917 г., защото той ще се увеличи веднага съ едно голѣмо перо отъ бюджета за държавнитѣ дългове; параграфътъ за инвалидни пенсии ще бжде увеличенъ веднага съ 15—20 милиона лева въ повече; той ще бжде тѣй сжщо увеличенъ съ другъ единъ параграфъ за лихви и погашения върху тѣзи летящи дългове, които сега упоменахъ, и които възлизатъ на повече отъ милиардъ. Тѣй сжщо за 1918, 1919 и по-нататѣкъ години държавата, като ще се увеличатъ разходнитѣ бюджети, ще има нужда и отъ нови приходи, заради това Министерството на финанситѣ помисли по този въпросъ и изработи вече единъ законопроектъ за прогресивния данѣкъ върху прихода, капитала и имота; той бѣше внесенъ въ Министерския свѣтъ, но нѣмахме врѣме да го прѣгледаме; той може да прѣтърпи нѣкои измѣнения и се надѣвамъ до края на сесията да мога да ви го внеса. Обаче той е единъ законъ, който даже ако се гласуваше отъ васъ сега въ тази сесия, нѣма да може да бжде приложенъ веднага-же, нѣма да ни даде веднага резултати; той е законъ, който ще ни даде резултати въ 1919 или 1920 г. — точно тогава, когато на държавата ще трѣбватъ по-голѣми разходи. Тѣй щото и въ това отношение правителството се погрижи да бжде готово. Разбира се, щѣме да бжде по-добръ, ако можехме още отсега да ви го поднесемъ, за да можете да го разисквате заедно съ другитѣ законопроекти. Азъ съжалявамъ много, че не можахъ да смогна да ви прѣдставя и него заедно съ другитѣ.

В. Коларовъ: Ами печалбитѣ отъ войната имате ли намѣрение да обложите, г. министре?

Министъръ Д. Тончевъ: Моля Ви се, сега не разисквамъ този въпросъ.

В. Коларовъ: Ами войната ще се свърши. Приходниятъ данѣкъ ще въведете за подиръ войната, ами докато войната трае, извънредно голѣмитѣ печалби трѣбва да се обложатъ. Врѣме е за това. Този данѣкъ въведоха и въ Австрия, и въ Англия, и навсѣкѣждъ.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Моля, г. Коларовъ.

Министъръ Д. Тончевъ: Тѣзи сѣ монополитѣ, или както ние ги наричаме държавни привилегии, които ние ви прѣдлагаме, и които ще трѣбва да се обсъждатъ.

И. Януловъ: Смятате ли да внесете законопроектъ за облагане печалбитѣ отъ войната?

Министъръ Д. Тончевъ: Имамъ проектъ за това. Ще ви кажа послѣ и заради него.

И. Януловъ: Струва ми се, че е врѣме вече.

Министъръ Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие имате законодателната инициатива; недейте оставя пѣкъ всичко на правителството; възползвайте се и зие веднажъ отъ вашата законодателна инициатива, и ако нѣщо липсва . . .

И. Януловъ: Ако го внесемъ, Вие ще ни подкрѣпите ли?

Министъръ Д. Тончевъ: Ще ви подкрѣпя, разбира се.

И. Януловъ: Добрѣ, дайте ни обещание, и ние ще го внесемъ, но въ такъвъ случай по-добрѣ е Вие да го внесете.

Министъръ Д. Тончевъ: Не ще съмнѣние, че ще ви подкрѣпя.

Министърътъ на финанситѣ ще ви подкрѣпи въ всичкитѣ ваши искания за увеличение на прихода; имате моята дума отсега.

Вънъ отъ привилегиитѣ имаме и нѣкои си просто увеличения; имаме и нови данъци. Кои сѣ новитѣ данъци, вие знаете. Вие знаете, че виното досега не се облагаше съ никакъвъ акцизъ, мислимъ да му направимъ едно малко облагане; натуралното вино съ 5 ст., петнотизираното вино да бѣде обложено, тъй както бѣше рѣшилъ лозарскиятъ конгресъ тукъ въ 1914 г., когато Народното събрание разисква сѣция този въпросъ, но не бѣше разположено да приеме налога. Моятъ проектъ облага натуралното вино съ 5 ст., петнотизираното съ 25 ст. Въ сѣция законъ за акцизитѣ вие ще видите увеличени и други прѣдмети, било отъ първа необходимостъ, било отъ луксъ. Въ всѣки случай, тѣ ще бѣдатъ прѣдметъ на вашето щателно обсъждане. Азъ не искамъ да кажа, че моето прѣдложение е послѣдната дума; може би вие да намѣрите, че нѣкои прѣдмети сѣ обложени малко — ще ги дообложимъ; може би да намѣрите, че нѣкои отъ тѣхъ сѣ прѣкалено обложени — ще направимъ нѣкои намаления; това ще бѣде въпросъ на споразумѣние, слѣдъ като разискваме законопроекта въ най-малкитѣ му подробности.

Извѣстна ви е тъй сѣщо мѣжнотията, въ която сега се намираме по отношение на тютюна. Нѣма да ви я припомнимъ, защото вие сте пушачи и знаете, че работата е отишла до тамъ, че нѣма даже тютюнъ за пушене. Защо? Защото цѣната на най-простия, най-долния тютюнъ, който прѣди години се купуваше по 50 ст. и съ такава една цѣна фабрикантитѣ на тютюневи издѣлия имаха възможностъ да го купятъ, да го изфабрикуватъ и продаватъ съ полза, съ печалба за себе си; днесъ тѣ не сѣ въ състояние при тази цѣна да купятъ тютюна, който е потребенъ за фабрикуване и да могатъ да удовлетворятъ консомацията. Яви се, прочее, нужда да увеличимъ продажната цѣна на тютюна, за да може да се даде възможностъ на фабрикантитѣ да купятъ тютюна, да го фабрикуватъ и продаватъ на извѣстна цѣна съ една прилична печалба. Възползувахме се отъ това да увеличимъ сѣщо и бандеролната стойностъ на тютюна, което увеличение ще донесе тоже извѣстенъ доходъ на държавата.

Има тъй сѣщо, г. г. народни прѣдставители, едно изменение на закона за тербовия налогъ, а тъй сѣщо значително увеличение на този сборъ. Сега считамъ, че е прѣждеврѣменно да се впускамъ въ обяснения на всички тѣзи увеличения, защото ще му дойде врѣмето; азъ само указвамъ на него, като на едно отъ срѣдствата, съ което мислимъ да добиемъ по-голѣми приходи.

Както заключихъ и по-рано, България надали ще свърши само съ тѣзи държавни дългове, които азъ ви изброихъ и за които ви поменахъ, че ще приключимъ годината. По неволи, споредъ нуждитѣ, държавниятъ бюджетъ ще продължава да се увеличава и ние ще бѣдемъ прину-

дени да търсимъ все нови и нови срѣдства. Това ще бѣде задачата на бѣдащото правителство. Засега, когато разискваме бюджета за 1917 г., имаме да се справимъ само съ положението за тази година, защото, споредъ нашата конституция, бюджетътъ е единъ актъ, който прѣдвижда разходитѣ и приходитѣ за всѣка една година. За бѣдащото ние можемъ само да говоримъ, можемъ да прѣдвиждаме ясно като божи день, можемъ да бѣдемъ повече отъ увѣрени, че ще бѣдатъ много по-голѣми бюджетитѣ за 1918, 1919 г., но за него ще се говори тогава, когато ще настѣпни моментътъ. Важно е сега да разрѣшимъ онази голѣма задача, която ни прѣдстои; тя е, като нашиятъ бюджетъ се увеличи въ 1917 г. на 450 милиона, трѣбва да намѣримъ потребнитѣ за това срѣдства. Вие знаете отъ какво произхожда това увеличение. Ние прѣкарваме двѣ войни: едната балканска, и другата сега. Всичкитѣ тѣзи войни сѣ всичкитѣ жертви, които ние сме дали, и материални, и човѣшки, гонятъ една цѣль — обединението на българското племе. Може това обединение да ни коштува скѣпо, обаче ние еднажъ сме го почнали, еднажъ го продължаваме, ще трѣбва да го гонимъ до край и да го реализираме. Вие дадохте доказателства, че всички тукъ единодушно — съ много малки изключения — сте готови да дадете и послѣдната жертва, която е потребна за осигуряването на това национално обединение. Азъ правя къмъ васъ само единъ апелъ, който вѣрвамъ да схванете всички. Вие съ готовностъ гласувахте всички срѣдства, които сѣ потребни по разходитѣ на войната, за откупуването, тъй да се каже, на нашето обединение. Ваша длъжностъ е сега да гласувате всички онѣзи мѣроприятия, които ще дадатъ потребнитѣ приходи за покриване на онова, което сме похарчили за народното обединение. Това, което ние искаме да създадемъ и което създаваме, трѣбва да го осигуримъ. Азъ вѣрвамъ, че никой отъ васъ нѣма да приеме да бѣде едностранчивъ, въ смисълъ да гласува само разходитѣ, а да откаже да гласува приходитѣ. Съ тази увѣреностъ азъ свършвамъ и моля народното прѣдставителство да се изкаже съвършено обективно по всички тѣзи въпроси. Азъ лично, а тъй сѣщо и всички мои колеги, ще изслушаме съ особено внимание всички мнѣния, които ще се изкажатъ по тѣзи въпроси, всички критики, които ще се направятъ, за да можемъ да създадемъ едно нѣщо здраво и солидно, което да отговаря на гонимата цѣль. (Рѣжоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсния центъръ)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Кой желае да вземе думата?

Д. Благоевъ: Да отложимъ засѣданието за утрѣ.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Азъ моля да имаме засѣдание всѣки день, за да можемъ да успѣемъ съ гласуването на бюджета.

Отъ мнозинството: Съгласни.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Искамъ думата.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министъръ-прѣдседателъ.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Азъ мисля, че трѣбва да кажа нѣколко думи, понеже се почватъ общи дебати по бюджета.

Това, което ще заявя, нѣма да бѣде толкова пространно и изчерпателно, прѣдъ видъ особеното положение, обаче длъженъ съмъ да кажа нѣколко думи за положението, въ което ни намѣри редовната сесия.

Прѣди свикването на XVII-то обикновено Народно събрание на редовната сесия, както знаете отъ тронното слово, ние бѣхме принудени да влѣземъ въ война съ една отъ нашитѣ съсѣдни държави, Ромѣния. Ше си припомните, г. г. народни прѣдставители, че още въ 1913 г. правителството се старееше да запази съ Ромѣния винаги най-приятелски и добри съсѣдски отношения. И още отъ 1913 г., когато възстановихме дипломатическитѣ отношения, единствената наша грижа бѣше да увѣримъ ромѣнското правителство, че България, при всичко че е наранена и оскърбена поради враждебната постѣпка на Ромѣния, отнемането на една частъ отъ Добруджа, желае да продължава съ ромѣнското правителство най-добри приятелски отношения и връзки. Заради туй, когато имаше

случаи, въ които се виждаше, че други наши съседни държави искаха да спечелят доверието и приятелството на Ромъния, ние от наша страна се стараехме да убъдимъ ромънското правителство, че то ще бъде въ много по-добри и приятелски отношения съ България, откогато съ другитъ съседи, които сж по-далечни, отколкото е България. Въ това отношение правителството бѣше сполучило, защото когато се почна войната срѣщу Сърбия, ние имаме изричитѣ заявления и увѣрения отъ страна на ромънското правителство, че то ще стои докрай неутрално. И въ това отношение ние бѣхме извоювали едно положение, което бѣше изключително въ полза на България. Не грѣбва да се забравя, че друго щѣше да бѣде нашето положение, ако въ 1915 г., когато се намѣрихме въ войната противъ Сърбия, Ромъния излѣзеше тъй, както излѣзе въ 1916 г. Ако Ромъния не излѣзе въ 1915 г. противъ, това се дължеше изключително на такта и на опититъ на българското правителство да запази едно приятелско отношение съ Ромъния до свършване на войната. И дори до м. августъ тази година българското правителство продължаваше, макаръ и въ война, да пази сжщитѣ приятелски отношения съ Ромъния, и както знаете отъ моята декларация, дадена въ извънредната сесия на Народното събрание, азъ бѣхъ убѣденъ, че ромънитъ ще останатъ неутрални докрай и нѣма да се обявяватъ противъ България.

Кои сж причинитѣ, по които Ромъния не запази докрай декларациитъ си, мисля, че е още прѣждеврѣмено да се говори въ нашето Събрание; и за туй ще има врѣме. Обаче до свършека на м. августъ тази година поведението на ромънското правителство бѣше вече неискрено спрѣмо България. Това ние знаехме положително, защото слѣдѣхме всичко, каквото се върши отъ страна на ромънското правителство, и нѣма съмнѣние, трѣбваше да вземаме винаги прѣдпазителни мѣрки. Припомняте си, че най-голѣмитѣ мѣрки, които можехме да вземемъ, бѣха да запазимъ границитъ си отъ ромънитъ, доколкото е възможно, за всѣка евентуалностъ. И при тѣзи мѣрки, които ние вземахме, азъ се стараехъ да убѣдя ромънското правителство, при всичко, че знаехме вече неговитѣ намѣрения, че мѣрkitъ не ги вземахме противъ Ромъния, но за всѣки случай длъжни сме да пазимъ нашитѣ граници, защото се намираме въ война и противъ Русия; а имаше вече и явни признаци, че Добруджа щѣше да бѣде пѣтъ, както стана, както е и сега, за рускитѣ войски. Слѣдователно, азъ прѣдставяхъ прѣдъ ромънското правителство положението така, че тѣзи мѣрки не се взематъ противъ ромънитъ, а се взематъ за защита на българскитѣ граници спрѣмо други, които искатъ да нарушатъ територията на ромънското кралство.

При туй положение, въ края на м. августъ се явява гукъ, въ София, ромънскитъ пълномощенъ министъръ г. Деруси, който бѣше отишълъ въ отпускъ въ Букурещъ за нѣколко дена и който се завърна именно тогава, когато ние вече държехме доказателство за ромънското рѣшение и за онова, което се вършеше отъ страна на рускитѣ войски не далеко отъ добруджанскитѣ граници. Ромънскитъ прѣдставителъ се яви въ столицата не за да подчертае приятелскитѣ отношения на правителството си, не за да изкаже приятелското разположение на ромънското правителство, а за да докара едно заблуждение, за да може да се възползува Ромъния отъ извѣстно врѣме. И заради туй — нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които живѣятъ тукъ, сж чули и знаятъ — той дори явно разпространяваше мнѣнието, че е натоваренъ отъ Братияно, отъ ромънското правителство, да прѣговаря съ българското правителство за едно споразумѣние, срѣщу което Ромъния доброволно да ни отстъпи Добруджа, взета прѣзъ 1913 г. по букурещкия договоръ, съ задължението отъ наша страна да стоимъ неутрални при обявяването война отъ страна на Ромъния срѣщу Австро-Унгария. Това се разпространяваше, както ви казахъ, умишлено, за да можемъ и ние да го вземемъ като сериозно, да влѣземъ въ прѣговори, да спечелятъ врѣмето, отъ което тѣ имаха нужда, и да изпълнятъ рѣшението на покойния Филипеку — ромънскитѣ войски да се разходятъ до София, и това на Таки Ионеску — да дойдатъ и накажатъ немирна България. Ако Братияно мислѣше сериозно да прѣговаря съ насъ по този въпросъ, имаше достатъчно врѣме да го направи, и при много по-важни случаи, защото азъ съмъ прѣдлагалъ отъ наша страна да прѣговаряме по сжщия този въпросъ година и половина по-напрѣдъ не само на ромънското правителство, но и на всичкитѣ правителства отъ Съглашението, тъй като този

въпросъ за Добруджа никакъ не го раздѣляхме отъ въпроса за Македония. И ако правѣхме поѣдложения на правителствата отъ Съглашението за доброволното отстъпване на България онова, за което българскитъ народъ бѣше далъ жертви, винаги включвахме къмъ Македония по договора отъ 1912 г. и онова, което ни се взе, както казахъ, отъ ромънитъ по букурещкия договоръ прѣзъ 1913 г. Но и въ първия, и въ втория случай се гледаше на това нѣкакъ съ особена надмѣнностъ, и всичкитѣ отбѣгваха да влѣзатъ сериозно въ споразумѣние, въ разговоръ съ българското правителство. Слѣдователно, идването тогава на г. Деруси когато вече всичко бѣше изчерпано и рѣшено отъ тѣхна страна, бѣше свършено изложно и враждебно по отношение на нашитѣ добри съседски и приятелски отношения съ тѣхъ. Освѣтъ че г. Деруси е разпространявалъ това въ София прѣдъ отговорни и неотговорни български граждани, но той искаше да се срѣщне и съ мене, да направи сжщото прѣдложение, разбира се устно. Тази срѣща азъ не искахъ да приема, затуй защото вече знаехъ всичко, както ви казахъ, отъ нашия министъръ въ Букурещъ и считахъ за оскърбление да дамъ доказателство на единъ чуждъ прѣдставител, че тѣ сж много изкусни въ дипломатията, която водятъ, и че сж въ положение да вкаратъ въ заблуждение България и нейното правителство. И мисля, че постигнихъ коректно, като не отговорихъ дори на писмата, които той бѣше отпратилъ до мене за тази цѣль.

Не се минаха нѣколко дена, и Ромъния объяви война на Австро-Унгария, която е въ сѣюзъ съ Германия, въ общоевропейската война, въ която и ние сме сѣюзници. Наистина на друга основа, на друго положение и при други обстоятелства, но все пакъ за такива случаи имаме своеврѣменно условия. И ние не можехме по никой начинъ да останемъ хладнокрѣвни, както се прѣдполагаше отъ мнозина, които не бѣха посветени въ течението на работата, тогазъ, когато ромънски войски навлѣзатъ въ Карпатитѣ, и тогазъ, когато се отваря война и отъ страна на Германия на Ромъния. Нѣма съмнѣние, че правителството искаше да избѣгне да има война на разни фронтове, защото и сега виждаме колко е мъчно да се воли война на фронтове. Но това сжщото заявиха и ромънитъ прѣди насъ — че тѣ не мислѣли, че ще воюватъ на разни фронтове, макаръ да се знае, че въ тази всемирна война двѣ сж теченията въ Европа: съ централнитѣ сили и съ Съглашението, и, слѣдователно, никоя държава не може да прѣдполага, че като влѣзе въ войната, ще може до края да воюва само на единъ фронтъ.

Най-добро бѣше положението на България, защото никога никой не е прѣдполагалъ, че Франция и Англия, къмъ които се присѣдиниха впоследствие и другитѣ имъ сѣюзници: Италия, Русия, Португалия — за Сърбия и дума да не става — ще дойдатъ на другъ фронтъ, противъ България. И наистина, ако грѣцкото правителство бѣше до края силно, това нѣщо не можеше да се случи. Благодарение на една особена политика, която водѣха въ Гърция, ние видѣхме единъ засиленъ фронтъ на югъ отъ всички войски на Съглашението. И понеже ние сме съседитѣ, разбира се, прѣди всичко, ние сме, които трѣбва да пазимъ нашитѣ граници. Така щото, ние не можехме до края, при всичко, че имаме най-доброто положение, да останемъ само съ нашия фронтъ противъ сѣрбитѣ, за Македония, ако и първоначално да вървѣхме напълно съ това убѣждение. Този юженъ фронтъ не е само нашъ, той е повече на нашитѣ сѣюзници, но понеже ние сме съседитѣ, най-прѣкитѣ заинтересувани тукъ въ случая, защото иначе можемъ да станемъ пѣтъ, заради това сме длъжни да пазимъ нашитѣ граници, толкова повече, че цѣла Македония е въ наши рѣцѣ. И като е така, ние не можехме да останемъ само съ това, което е изключително въ наши полза: като ще искаме на южния фронтъ да има намѣса и нашиятъ сѣюзникъ, на сѣверъ да останемъ така — дори и ако нѣмаше провокацията отъ страна на Ромъния. Но както знаете, Ромъния сама почна неприятелски, враждебни военни дѣйствия противъ насъ и ние бѣхме, както казва и Негово Величество въ тронното слово, принудени да приемемъ хвърлянето на тая военна рѣжаница отъ страна на Ромъния и да влѣземъ сжщо и противъ нея въ война.

Г. г. народни прѣдставители! Нашето положение сега е много удовлетворително. Вѣрно е, че жертви се даватъ, но жертвитъ сж необходими, за да се затвърди онова, което е спечелено отъ усилието на въоръжения български народъ. Малкото онова нахвърляване, което стана съ эт-

стапването, по рѣшението на нашитѣ върховни военни команди, на Битоля, е нѣщо, на което не се дава отъ страна на военнитѣ такова значение, каквото ние, отъ политически и национални съображения, сме научени да му даваме. Тѣй щото, и въ това отношение нѣма никаква опасност. Онова, което е направено, направено е съ смѣтка, за да се не даватъ повече жертви дотогава, когато дойде моментътъ, когато съ взаимни усилия не само тамъ, но и малко по-нататъкъ ще може да се отиде. Този моментъ, както виждате, приближава, защото нашитѣ войски по цѣлия Дунавъ сѣ вече прѣплавали и прѣследватъ ромѣнската войска, заедно съ съюзницитѣ, която въ паника бѣга къмъ Букурещъ. Последнитѣ извѣстия отъ наша страна, както и отъ страна на съюзницитѣ, доказватъ, че войната съ ромѣнитѣ нѣма да се продължи много, и онова, което е останало на другата страна, въ най-скоро врѣме ще се поправи, разбира се съ усилено на всичкитѣ наши съюзници, съ които България се намира, както отъ началото, тѣй и сега, въ съюзнически отношения.

Нашата политика съ Гърция е сжщата, за която съмъ говорилъ и другъ пътъ, съ изключение на това, че ние до скоро не можехме да водимъ редовни сношения съ нашия прѣдставителъ въ Атина затуй, защото желѣзницитѣ, телеграфътъ, телефонътъ — всичко е въ ржцѣтъ на войскитѣ отъ Антантата. Ние си оставаме въ добри, приятелски отношения съ грѣцкото правителство. Получавахме едвамъ на 30 дена по една телеграма отъ нашия прѣдставителъ, но все таки имавме свѣдѣния за онова, което се върши тамъ. И както отначало, така и сега, заявлението на грѣцкото правителство е, че докрай то ще упазе неутралитета. Венизелосъ, който е въ туй отношение единъ революционеръ, се мжи да вкара грѣцката войска въ война противъ България. Обаче такава грѣцка войска, както знаете, нѣма, защото голѣма частъ отъ нея е разпусната и много отъ грѣцкитѣ резервисти не се намиратъ въ Гърция — съ хиляди сѣ въ Америка; онова, което се намѣтва е или въ Гърция въ разположението на грѣцкото правителство — споредъ насъ законното правителство, съ краля — или пъкъ частъ се намира задъ граница. Както знаете, войскитѣ, които бѣха въ Македония, съ изключение на Солунъ, отъ Сѣресь, Драма и Кавала, се прѣкараха прѣзъ България за Германия. Така щото, положението въ това отношение, може да се каже, е почти сжщото, както по-напрѣдъ, съ изключение на това, че не можемъ да сме въ връзки, въ сношения като държави, които нѣматъ нищо помежду си.

Напоследъкъ се случи и друго едно рѣдко събитие. Французката флота е насилила прѣдставителитѣ на централнитѣ държави да напуснатъ Атина. Грѣцкото правителство, както и кралятъ, не сѣ били въ положение да задържатъ прѣдставителитѣ, които днесъ пристигнаха въ София, дѣто ще остане само нашиятъ министъръ, г. Парсаровъ. Другитѣ си отиватъ, единиятъ — за Германия, другиятъ — за Австрия, а турскиятъ прѣзъ Кулели-Бургазъ е заминалъ за Цариградъ. Така щото, оставаме въ добри отношения, но безъ прѣдставители, когато тѣхнитѣ прѣдставители си стоятъ въ съюзнитѣ държави и у насъ. Такова е положението на нашитѣ отношения съ Гърция.

Д-ръ И. Фаденхехтъ: Вѣрно ли е, че Венизелосъ е обявилъ война на България?

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Слушаме го, но правителството нѣма свѣдѣния — защото не знаемъ какъ ще дойдатъ тѣзи свѣдѣния! Ние сме въ приятелски отношения съ грѣцкото правителство и съ краля. Ако Венизелосъ е обявилъ война, ние не знаемъ какъ ще я съобщи намъ. Не вѣрвамъ грѣцкия прѣдставителъ г. Наумъ да ни донесе известието, че Венизелосъ е обя-

вилъ война на България, за смѣтка на грѣцката държава и на грѣцкия народъ.

Д. Драгиевъ: Грѣцката артилерия ни е обявила война.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Г. г. народни прѣдставители! Положението сега на нашитѣ съюзници въ всѣко отношение е прѣвъзходно и, може би, въ скоро врѣме ще можемъ да съобщимъ въ респективнитѣ камари извѣстия, които, вѣрвамъ, ще се одобрятъ отъ всички.

Това счетохъ за нужно да кажа слѣдъ експозето на г. Тончева за бюджета. Ще ви моля, при туй положение, да се съгласите съ прѣдложението на г. министъръ Тончева, за гласуване бюджета за 1917 г., както и ония фискални, много интересни, закони, по които, когато разискваме, ще си кажемъ думата. (Ржкоплѣскания отъ дѣсницата и дѣсниятъ центъръ).

Ще моля да имаме засѣдане всѣки день, докато свършимъ бюджета. (Бурни ржкоплѣскания)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Ще вдигнемъ засѣданието.

Слѣдующето засѣдание, споредъ правилника, ще бжде утрѣ, съ сжщия дневенъ редъ — продължение общитѣ дебати по бюджета.

Д. Драгиевъ: Искамъ думата, г. прѣдседателю.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣди да бжде разпуснато Народното събрание напоследъкъ за десетина дни, знае и прѣдседателството, знаемъ и всинца, че се бѣ рекло, веднага слѣдъ събиране изново на Народното събрание на засѣдание, да станатъ нѣкои разисквания върху въпроса, който ни занимава въ последното засѣдание. Вече нѣколко пъти засѣдаваме, този въпросъ не се туря на обсъждане, а пъкъ въ интересъ на самия този въпросъ е, както се чу думата на лицата, които говориха тогава, да се чуе думата и на разнитѣ групи.

Ю. Юрдановъ: Ще говоримъ при разискванията по бюджета. Искате пакъ въ тайно засѣдание ли?

Д. Драгиевъ: Не въ тайно засѣдание.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Моля ви се.

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Въ четвъртъкъ може.

Г. Кирковъ: Въ явно засѣдание. Какво има сито скрито вжтрѣ?

Министъръ-прѣдседателъ д-ръ В. Радославовъ: Може да бжде и въ явно засѣдание — както искате.

Д. Драгиевъ: Той е специаленъ въпросъ и ние искаме специално явно засѣдание за него.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г. министъръ-прѣдседателъ прѣдлага да имаме въ четвъртъкъ послѣ обѣдъ явно открито засѣдание, което да бжде посвещено на разискване въпроса, за който говори г. Драгиевъ.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 6 ч. и 40 м. вечерта)

Прѣдседателъ: Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ.

Подпрѣдседателъ: Д-ръ И. МОМЧИЛОВЪ.

Секретаръ: Д-ръ Ф. СИМЕОНОВЪ.